

PEKİ NEDEN GÜNEY AFRİKA?

Yunus Emre Erdölen, 27 Ocak 2024

Uluslararası Adalet Divanı dün Güney Afrika'nın açtığı davanın ara karar duruşmasında, İsrail'in Soykırım Sözleşmesi'ni ihlal ettiği iddiasıyla yargılanmasına hükmetti ve İsrail aleyhine geçici tedbir kararları aldı. Bu başarıyı elde eden Güney Afrikalı siyah avukatların anne babalarının 1994 yılına kadar oy kullanma hakkı yoktu, evlerine, tarlalarına el konulmuştu. Ve ne tesadüf ki 1987 yılına kadar İsrail de Güney Afrika Apartheid rejiminin en büyük silah tedarikçisi ve müttefikiydi. Yıllar sonra devran döndü, Mandela'nın evlatları İsrail'i sanık sandalyesine oturttu. Fakat herkesin cevabını merak ettiği bir soru var: Neden Gazze'ye 7 bin kilometre uzaklıktaki Güney Afrika, Filistin davasında en önde? Bu sorunun cevabı, kurulduğu ilk günden beri güçlü bir şekilde iktidarı denetleyen, dünyaya içtihat ihraç eden Güney Afrika Anayasa Mahkemesi'nin hikayesinde saklı. Zira ancak, kapıdan çıkınca savunacağı hukuk kurallarını evinin içinde de uygulayan bir ülke Batı'ya, söz konusu İsrail olunca askıya aldığı hukuk kurallarını hatırlatabilirdi.

14 Şubat 1995 tarihinde Nelson Mandela, ikinci kez cübbeli hakimlerin karşısındaydı. Fakat bu sefer Apartheid rejiminde olduğu gibi sanık sandalyesinde değildi. 1994 yılında düzenlenen ve siyahların ilk kez oy kullandığı bir seçimde Güney Afrika'nın ilk siyah başkanı seçilmiş, demokrasiye geçiş süreci kapsamında kurulan ülkenin ilk Anayasa Mahkemesi'nin yemin törenine katılmıştı.

Güney Afrika'nın ilk siyah başkanı Mandela, Anayasa Mahkemesi'nin yemin töreninde

Nelson Mandela'nın açılış konuşmasını yaptığı törende, 1963 yılında Apartheid rejimine karşı başkaldırdığı için ömür boyu hapis cezası aldığı Rivonia davasındaki avukatı Arthur Chaskalson da vardı. Yahudi bir Güney Afrikalı olan Chaskalson, toplam 11 üyeli bu yeni Anayasa Mahkemesi'nin diğer 7 üyesi gibi beyazdı. Mandela'yla beraber Apartheid rejimine karşı direnen, ömrünü rejimin ayrımcı politikalarına karşı dava açmak ve siyah hukukçuları gönüllü bir şekilde yetiştirmekle geçen Arthur Chaskalson, yeni kurulan Anayasa Mahkemesi'nin ilk başkanı olarak göreve başlıyordu. Güney Afrika için tuhaf bir andı. Müebbet hapisle yargılanan “vatan haini” siyah adam başkan seçilmiş, avukatlığını üstlenen beyaz Yahudi avukat da Anayasa Mahkemesi başkanı olmuştu.

Nelson Mandela da bu tarihi tesadüfe dikkat çekmek istemiş olsa gerek ki konuşmasına şu sözlerle başlamıştı:

“En son bir hâkimin karşısına çıktığımda hakkımda idam cezası verilip verilmeyeceğini bekliyordum. Neyse ki ben ve yoldaşlarım idam cezasına çarptırılmadı. Ve bugün bir sanık olarak değil, Güney Afrika halkı adına, Güney Afrika'nın hiç sahip olmadığı bir mahkemenin,

demokrasimizin geleceğinin bağı olduğu bir mahkemenin açılışını yapmak üzere buradayım. Geçici anayasada yer alan temel ilkeler için çok mücadele ettik. Kabul edilen bu hak ve özgürlükler, dünyanın başka yerlerindeki kutsal metinlerden alınmış basit kelimeler değildir. Bunlar bizim çabalarımızı ve özgür ve adil bir toplum hayallerimizi temsil eden değerler.”

1995'teki Anayasa Mahkemesi konuşmasından 29 sene sonra Mandela'nın temennisi gerçekleşti. Güney Afrikalı hukukçular, dün (26 Ocak 2024) insan hakları ve özgürlüklerin, demokratik bir hukuk devletinin temel ilkelerinin sadece basit birer kelime olmadığını tüm dünyaya gösterdiler. Güney Afrika'nın İsrail'e karşı açtığı Soykırım Sözleşmesi'ni ihlal davasında Uluslararası Adalet Divanı verdiği ara kararıyla Gazze'de yaşayan Filistinlilerin ciddi bir risk altında olduğuna ve İsrail'in soykırımı önleme, soykırımı teşvik eden yetkilileri yargılama, insancıl yardımın Gazze'ye girmesine izin verme gibi geçici tedbirlerin İsrail tarafından uygulanması gerektiğine hükmetti. İsrail'in davanın düşürülmesi talebi ise reddedildi.

Güney Afrika'nın hukuk ekibi sayesinde İsrail, Soykırım Sözleşmesi'ni ihlal ettiği iddiasıyla resmen sanık sandalyesine oturdu.

İsrail aleyhine ara karar açıklandığı zaman büyük ihtimalle, birçok kişi 7 bin kilometre uzaklıktaki Güney Afrika'nın neden Gazze'de yaşanan katliamı mahkemeye taşıdığını merak etti.

Güney Afrika'yla Filistin'in ne alakası vardı?

Bu sorunun cevabı Güney Afrika'nın demokrasiye geçiş sürecinde ve bu sürecin kahramanı Mandela'nın mirasında saklı.

Direnışten kodese

1994 öncesi Güney Afrika bir Apartheid rejimiydi. Siyahların oy hakkı yoktu, beyazlarla evlenmeleri, şehir merkezlerinde oturmaları, belirli bölgelerden geçmeleri, beyazlarla aynı kamu hizmetinden faydalanmaları yasaktı. 1913'ten itibaren siyahların mülklerine ve arazilerine sistematik bir şekilde el konulmuştu, tarım alanları ve köy arazileri kamulaştırılmış, belirli bölgeler “siyahlara yasak alan” ilan edilmiş ve siyahların mülkleri beyazlara dağıtılmıştı. Herkes ırkına göre nüfusa kaydediliyor, Hintler, Melezler, Siyahlar ve beyazlara özel düzenlemeler uygulanıyordu.

Apartheid rejimine karşı muhalefetin ilk fitilini daha sonrasında Hindistan'ı bağımsızlığına kavuşturacak Mhatma Gandhi ateşlemiştir. Gandhi, 1893-1915 yılları arasında Güney Afrika'da

yaşamış ve Natal bölgesindeki Hintlerin hakları için mücadele vermişti. İngiltere’de eğitim almış beyaz olmayan bir avukatın hak mücadelesi siyahları, melezleri ve Hintleri etkilemişti. Gandhi etkisindeki Hintler, South African Indian Congress adında bir örgüt kurdu. Bundan etkilenen Batı’da eğitim almış, orta sınıf siyahlar da African National Congress’i (ANC) kurdu. ANC, ayrımcı rejimin gittikçe kurumsallaştığı 1940’lı yıllarda alt sınıf kitlelere daha fazla ulaşmak için bir gençlik örgütü açtı: Batı’da eğitim almış siyahların ikna kapasitesi düşüktü, halktan kopuklardı. İşte Nelson Mandela gibi gençler bu gençlik örgütünde görev aldı, kısa bir süre sonra ANC’nin yönetim kuruluna seçildi.

Özellikle ABD’deki siyah hak hareketi ve eylemlerinin de etkisiyle, Güney Afrikalı Hintler, Melezler, Siyahlar ve Apartheid karşıtı solcu beyazlar kitlesel eylemler düzenlemeye başladı. Bunların en önemlisi 1952 yılında gerçekleşti. Siyahlar, kendilerine yasak olan bölgelere girdi; her geçişte göstermek zorunda oldukları belgeleri yaktı. Apartheid rejimi, siyahların ülkede dolaşması için ekstra bir belge taşımalarını zorunlu kılmıştı, siyahlar ise bu belgeleri yakmış, rejimi meşru bulmadıklarını dile getirmişti. 8.000 kişinin tutuklanması, bazı siyahların ANC’den ayrılarak silahlı mücadele yürüten radikal örgütlere katılmasına sebep oldu; fakat ANC uzun bir süre barışçıl yöntemlerden vazgeçmedi, geniş bir sivil toplum ittifakı kurarak anayasal reform önerileri sundu, müzakere çağrısı yaptı.

ANC ve Mandela gibi barışçıl protestocuların fikrini değiştiren olay ise 1960 yılında yaşandı. Sharpville’de gösteri yapan siyahların üzerine polis ateş açtı. 67 siyah katledildi. 11.279 kişi gözaltına alındı, birçok siyah kanaat önderi hapse atıldı ve PAC, ANC kapatıldı. Bunun üzerine Mandela dahil birçok kişi sivil itaatsizliğin çözüm olmadığına kanaat getirdi ve ANC de kendi silahlı örgütünü kurdu: *uMkhonto we Sizwe (Halkın Mızrağı)*.

Halkın Mızrağı, 1961 yılından demokrasiye geçiş sürecine kadar 200’den fazla bombalı saldırı gerçekleştirdi. Sovyetler ve bazı Afrika ülkelerinden silah ve eğitim desteği alan örgüt, her ne kadar askeri hedefleri vurduğunu söylese de bombalı saldırılarında birçok sivil de hayatını kaybetti.

1963 yılında Mandela ve örgüt arkadaşları bir çiftlik evinde yakalandı. 16 üst düzey örgüt yöneticisi tutuklandı. Mahkemece yargılanan Mandela, hakkında idam kararının verilmesini beklerken ömür boyu hapis cezası aldı. Mandela, demokrasiye geçiş sürecinin başladığı 1990 yılına kadar hapis yattı.

Mandela 1994 yılında başkan olduktan sonra ilk iş kaldığı hapisane koğuşunu ziyaret etmişti.

Mandela'nın kodese atılması Apartheid rejimine yönelik tepkileri dindirmemişti, okul çağındaki çocuklardan kadınlara, beyazlardan siyalara herkes gösterilere katılıyor, rejimin halka ateş açtığı her gösteriden sonra uluslararası tepkiler artıyordu.

Halkın tepkisini arttıran en önemli protestolardan biri: Soweto isyanı. Beyaz Güney Afrikalıların dilini öğrenmek istemeyip İngilizce eğitim talep eden ilkokul çocukları okuldan çıkıp gösteri düzenlemiş, polis de çocukların üzerine ateş açmıştı. 200 kişi katledilmiş, dünya kamuoyu tepki göstermişti.

Kodesten başkanlığa

Bütün bu katliamlar neticesinde siyahları destekleyen beyazların sayısı artıyordu. Özellikle sol görüşlü Yahudi Güney Afrikalı gençler, ANC'ye katılıyor, hatta Marksist bir beyaz Yahudi olan Joe Slovo uzun yıllar Halkın Mızrağı'nın askeri liderliğini üstleniyordu. Mandela'yla birlikte çiftlik evinde tutuklanan 6 beyazın tamamı da Yahudilerden oluşuyordu. Tutuklanan Mandela ve arkadaşlarının avukatını da bir Yahudi üstlenmişti. Hatta 120 bin kişilik Yahudi nüfusunun Apartheid karşıtı direnişte bu kadar etkin olması, fakat diğer bir yandan Mandela'ya ömür boyu hapis cezası isteyen savcı Percy Yutar'ın da Yahudi olması sebebiyle ülkedeki küçük cemaat de ikiye bölünmüştü.

Mandela ve savcı Percy Yutar, Apartheid yıkıldıktan sonra helalleşti. Yutar haklarında idam istemediği için Mandela'nın hayatta olduğunu, Mandela da Yutar'ın sadece görevini yerine getirdiğini söylemişti.

Ülke içinde ve dışında artan tepkiler, özellikle ABD ve İngiltere'nin de demokrasiye geçilmemesi durumunda Güney Afrika'ya yönelik boykot kampanyasına katılacaklarını açıklaması, BM'den gelen sistematik kınama kararları Güney Afrikalı beyazları çaresiz bıraktı. Ülkeyi OHAL koşullarında yöneten radikal devlet başkanı Botha'nın ani ölümüyle iktidara gelen F. W. Klerk, erken seçim sonrasında uluslararası baskıya dayanamayarak şiddetin sonlanmasını gerektiğini açıkladı ve demokrasiye geçiş sürecini başlattı.

Kısa bir sürede siyasi tutsaklar serbest bırakıldı, ANC hakkındaki yasak kalktı ve Mandela 1990 yılında görkemli bir şekilde serbest bırakıldı. Mandela dünya turuna çıkıp hayranlarıyla buluşurken, Halkın Mızrağı silahları bırakıyor ve beyazlarla siyahlar demokrasiye geçişin detaylarını konuşmak için uzun süren müzakerelere başlıyordu. Yürütülen müzakere süreçleri, birçok kez radikal siyahlar ve beyazlar tarafından baltalanmış, iki tarafın barış karşıtı radikalleri katliamlara ve bombalı saldırılara devam etmiş, hatta radikal beyazlar bir darbe teşebbüsünde dahi bulunmuştu. Klerk ve Mandela radikallere rağmen müzakereye devam etti. Ve nihayetinde Nobel Barış Ödülü'yle taçlandırılacak bir anlaşma neticesinde yeni bir anayasa üzerinde uzlaştı.

Klerk ve Mandela, 1993 Nobel Barış Ödülü'nü alıyor

Klerk ve beyazlar, yeni kurulacak demokraside herkesin oy hakkı olmasını kabul ediyordu. Böylece ülkenin %70'ini oluşturan siyahlar ilk kez seçme ve seçilme hakkına sahip olacaktı. Bu da daha önce neredeyse bütün kamu görevlerini, siyasi pozisyonları dolduran beyazların ayrıcalıklarını kaybetmeleri, iktidar gücünü ilk düzenlenen serbest seçimde bırakmaları demekti. Klerk bunun karşılığında yeni anayasa yapım süreci öncesinde müzakere sürecinde 34 temel ilkededen oluşan Geçici Anayasa adında bir metin kabul edilmesini istedi. Bu metin serbest seçim sonrası oluşturulacak kurucu meclisin anayasaya yaparken bağlı olacağı ilkeleri belirleyecekti. Klerk'in kaygısı özel mülkiyet hakkıydı. Klerk daha öncesinde mallarına el konulan siyahların, bu sefer siyasi iktidarı ele geçirince beyazların mallarına bedelsiz kamulaştırmayla el koyacağını düşünüyordu. Bu nedenle özel mülkiyet hakkının ve beyazların diğer haklarını koruyacak Geçici Anayasa metni şarttı. Böylece siyahların çoğunluk oluşturacağı kurucu meclis, beyazların temel haklardan mahrum olduğu bir rejim kuramayacaktı. Klerk ayrıca, yeni anayasa metninin kurucu mecliste 2/3 oy oranıyla kabul edilmesini, yasama ve yürütmeyi denetleyecek bir Anayasa Mahkemesi'nin kurulması ve bu mahkemeye kurucu meclisin yaptığı anayasayı Geçici Anayasa'daki ilkeleri temel alarak denetleme yetkisi verilmesini talep etmişti.

Mandela ve siyahlar da bu teklifi radikallere rağmen kabul etmek zorundaydı. Zira Sovyetler dağılmış, ANC'nin silah ve maddi desteği de çoktandır kesilmişti.

Bu uzlaşa sonucunda siyalara oy hakkı tanındı, Apartheid'in yasama organları Geçici Anayasa'yı kabul etti. Mandela'nın liderliğindeki ANC ise uzlaşa sonucu ilk düzenlenen 1994 seçimlerinde %62 oy aldı. Beyazların partisi ise ancak %20 alabilmişti. ANC tek başına 2/3 temsili yakalayamadığı için beyazlarla birlikte yeni bir anayasa yazmak zorundaydı. Böylece demokrasiye geçiş sürecinde hem demografik gruplar hem de Anayasa Mahkemesi gibi anayasal kurumlar oluşan yeni çoğunluğu denetliyordu. Meclisin oyuyla başkan seçilen Nelson Mandela da yemin ederek resmen ülkenin ilk siyah başkanı olarak göreve başlamış, Anayasa Mahkemesi'ne çoğunluğu beyaz, ama hepsi demokrat ve liberal yargıçları aday göstermişti.

1994-Mandela 76 yaşında hayatında ilk kez oy kullanıyor.

Anayasa Mahkemesi'nin ilk görevi ise, kurucu meclisin oluşturduğu anayasa metninin Geçici Anayasa'daki temel ilkelere uygunluğunu denetlemektir. Anayasa Mahkemesi, ülkenin demokratik bir seçimle oluşturulmuş, siyahların ilk kez oy kullanarak seçtiği kurucu bir meclisin kabul ettiği anayasayı dahi denetlemiş, daha ilk günden çok itibarlı ve güçlü bir kurum olarak kendini göstermişti.

Daha sonrasında Anayasa Mahkemesi kuruluş aşamasında elde ettiği gücünü hiçbir zaman bırakmadı ve bugün Lahey'de özgüvenli bir şekilde İsrail'i sanık sandalyesine çıkartan hukukçuları yetiştiren köklü bir kuruma dönüştü.

İçtihat ihraç eden bir mahkeme

Güney Afrika Anayasa Mahkemesi

Mahkeme kurulur kurulmaz idam cezasının anayasaya aykırı olduğuna hükmetti, Mandela gibi popüler bir liderin yasaları yürütme kararıyla değiştirebilme yetkisini anayasaya iptal etti. 2005 yılında ABD'den önce bir mahkeme kararıyla eşcinsel evliliğin yasal olduğunu ilan etti. Özellikle Apartheid rejiminin bakiyesi olan ekonomik eşitsizliği telafi etmek için ekonomik ve sosyal haklar konusunda dünya çapında atıf yapılan, derslerde okutulan kararlara imza attı. Bunlardan biri de Grootboom kararıydı. Mahkeme, devletin ihtiyaç sahiplerinin barınma hakkını karşılama konusunda devletin bir pozitif yükümlülüğü olduğuna hükmetti. Bu davadan sonra birçok Güney Afrikalı okul kitaplarından, sağlık hakkına birçok ekonomik ve sosyal hak konusunda dava açmaya, devletin bu tür konularda azami sorumluluk göstermek zorunda olduğunu ileri sürmeye başladı.

Verdiği bir kararla başkanlık döneminde yolsuzluk yapmakla suçlanan eski başkan Zuma'nın hapis cezasını onayladı, popüler bir siyasetçinin hapse girip hesap vermesine sebep oldu.

Daha öncesinde devletin sosyal ve ekonomik hakları açısından vatandaşlarına karşı pozitif sorumluluğunu ileri süren birçok Anayasa Mahkemesi davasında avukatlık yapan, çalışan Müslüman hukukçu Adila Hassim da işte böyle bir anayasal yargı kültüründe yetişti ve bu ay İsrail'e karşı açılan davada önemli bir rol üstlendi. Yine Güney Afrika'nın hukukçu ekibinde yer alan Tembeka Ngcukaitobi, yolsuzluğa bulaşan eski başkan Zuma'ya karşı açılan davada kendini gösterdi, Anayasa Mahkemesi nezdinde eski başkanın hapse girmesi gerektiğini savundu. John Dugard ise, Anayasa Mahkemesi'nin doğrudan uluslararası hukuk kurallarını

bağlayıcı gören ve bunlara sıklıkla atıf yapan kararları olduğu düşünülürken Güney Afrika'daki en saygın ve sözü dinlenen uluslararası hukukçulardan biri olarak ekibin içerisinde yer aldı. Yine ANC'nin antidemokratik uygulamalarına, gazetecilere baskılarına ve Putin hakkındaki yakalama emrini uygulamasını sağlamak adına hükümete karşı dava açmış muhalif hukukçu Max du Plessis de hukuk ekibindeydi.

Sanırım Güney Afrika'nın hukuk ekibinde olup yolu Güney Afrika Anayasa Mahkemesi'nden geçmemiş olan tek kişi İrlandalı avukat Ni Ghraígh'ti.

Tabii ki Güney Afrika'nın İsrail'e dava açmasının başka sebepleri de vardı.

Apartheid'in kara gün dostu: İsrail

Her ne kadar Apartheid rejiminin önde gelenleri 2. Dünya Savaşı ve sonrasında Nazi sempatisini ve antisemitist olsa da 1960'lı yıllarda İsrail'in özellikle yeni bağımsızlığını ilan eden ülkelerden ve Doğu'dan tepki görmesi, Apartheid Güney Afrika'sının da giderek tecrit edilmesi iki ülkeyi yakınlaştırdı. 1960'lı yıllardan itibaren İsrail ve Güney Afrika, diplomatik, ticari ve sosyal açıdan yakınlaşan iki ülke olmuştu. Özellikle iki ülke arasındaki askeri iş birlik çok yoğundu. İsrail, Apartheid'a silah satıyor, eğitim veriyor, askeri taktiklerini paylaşıyor, Güney Afrika da öğrendiklerini kendi halkları üzerinde uyguluyordu. Hatta Guardian'ın iddiasına göre iki ülke olası bir nükleer silahın üretilmesi için dahi iş birliği yapmıştı.

Arafat ve Mandela

Böyle bir durumda Apartheid'a karşı direnenlerin gözünde İsrail de düşmandı. Zaten Mandela ve yoldaşları, İsrail'i de bir Apartheid rejimi olarak görüyor, beyazlar gibi Batı'dan gelen ve Filistinlilere ayrımcılık uygulayan bir kolonyal ülke olduğunu söylüyordu. İsrail'in Filistinlilere geçiş sınırlamaları koyması, köylerinden sürmesi, evlerine ve tarlalarına el koyması, yerleşimlerle topraklarını elinden alması, duvarlar çekip tecrit etmesi Apartheid rejiminin uygulamalarını akıllarına getiriyordu. Bunun da etkisiyle günümüzde Amnesty International gibi insan hakları örgütleri İsrail'e Apartheid rejimi demeye devam ediyor.

Mandela ve siyahların iktidara gelmesinin ardından, Güney Afrika her zaman Filistin'i destekledi, İsrail'i eleştirdi. Gazze'de yaşanan her katliamda büyükelçiliklerini geri çekti, diplomatik ilişkilerini askıya aldı.

Mandela'nın tavrı çok netti: "Filistinliler özgür olmadan bizim de özgürlük mücadelemiz bitmeyecek"

Ayrıca Güney Afrika'nın %2'lik Müslüman nüfusu da Filistin konusunda oldukça hassas. Davanın açılmasında etkin rol oynayan Dışişleri Bakanı Naledi Pandor da Müslüman biriyle evlenerek İslam'a geçen bir ANC lideri. Diğer bir yandan, ülkenin şu anda 65 bin kişiye düşmüş Yahudi cemaatinde de özellikle geçmişte ANC ile birlikte hareket eden Yahudilerin mirasını taşıyan solcular İsrail'i sık sık eleştiriyor, protesto ediyor.

Dışişleri Bakanı Naledi Pandor ve ailesi

Bütün bunların etkisiyle de Güney Afrika bugün Mandela'nın mirasını yaşatıyor ve İsrail'i sanık sandalyesine çıkartıyor.

Mandela'nın en büyük mirası: Kararları uygulanan bir Anayasa Mahkemesi

Güçlü bir mahkemeye sahip olmasına rağmen Güney Afrika, bugün ciddi sorunlarla baş başa. Evet, iktidar denetleniyor, mahkeme kararları uygulanıyor, fakat ekonomik eşitsizlik, yolsuzluk gibi sorunlar çok derin. Beyazlar mülklerine el konulacağı korkusuyla silahlar ve kaçış planlarıyla yaşıyor. Toplumsal gerilim fazla, adli vakalara karşı kolluk kuvvetleri yetersiz, güvenlik sorunları ciddi. 2024 seçimlerinde bedelsiz kamulaştırmaları savunan radikal solcu EFF yükselişe geçebilir, ANC ilk kez %55 oyun altına düşebilir.

Bu yüzden İsrail'e karşı açılan bu dava, aynı zamanda 2024 Mayıs'ta düzenlenecek genel seçimler öncesi Güney Afrika hükümetinin elini güçlendiren bir kampanya. Ekonomik ve sosyal sorunların derinleştiği bir ülkede, hükümetin uluslararası arenada İsrail gibi geçmişte Apartheid'i desteklemiş bir ülkeye had bildirmesi etkili bir siyasi başarı. Fakat ANC'nin oyu

bugüne kadar en düşük %58'e düştüğü için hikaye, siyasi bir taktiğin ötesinde. Esas amaç Mandela'nın mirasını yaşatmak. En azından hukuk ekibinde yer alanlar için.

Nitekim Mandela'nın mirası sadece baskıya karşı mücadele vermek değildi. Bu mücadele sonrası bu baskıların bir daha yaşanmamasına yönelik gerçek bir demokrasi hikayesi yazmak da Mandela'nın mirasıydı. Mandela, anayasal hakkı olmasına rağmen sadece bir dönem başkanlık yapıp, popüler kurucu liderlerinin aksine hayatta yaşarken koltuğu bırakmış, kenara çekilmişti. Daha en başından Anayasa Mahkemesi'nin denetimini kabul etmiş, hoşuna gitmeyen kararlara demokrasi gereği riayet etmişti. Kendisine ömür boyu hapis cezası verenlerle, soydaşlarını katledenlerle, kendi deyimiyle "bir hayvan gibi" davrananlarla masaya oturmuş, el sıkışmış, kendi mahallesinin radikallerini barış uğruna susturmuştu.

En büyük miraslarından biri de kurulduğu ilk günden beri güçlü bir kuruma dönüşen Anayasa Mahkemesi'ydi. Anayasa Mahkemesi açılışında Mandela, mahkemeden hukuki metinlerde uzun uzun anlatılan temel insan hakları ve özgürlüklerini benimseyip sahici bir şekilde savunmasını istemişti. Mahkeme Mandela'nın nasihatini dinledi. Verdiği kararla bu değerleri, temel hukuk ilkelerini hem ülke çapında korudu, iktidarı her fırsatta denetledi, hem de içtihadıyla tüm dünyaya örnek oldu.

Ve en önemlisi, oluşturduğu dinamik anayasal yargı atmosferinde yetkin, genç ve demokrat hukukçuların yetişmesine vesile oldu. Bu hukukçular da sırası geldiğinde yeteneklerini ve belagatlerini Lahey'de gösterdi, çok önemli bir davanın açılmasını, İsrail aleyhine önemli tedbir kararlarının alınmasını sağladı.

Güney Afrika'nın, Filistin savunuculuğunda öncülük etmesi veya İsrail'i sanık sandalyesine oturtması herkesi şaşırttı. Bir Cuma vakti açıklanan mahkeme kararını duyunca özellikle Filistin konusunda hassas olan birçok Müslümanın aklına büyük ihtimalle şu soru takıldı: Filistinle sınır komşusu olan, aynı dili konuşan, aynı dine inanan insanların çoğunluk olduğu ülkelerin eli kolu bağlı mıydı da 7 bin kilometre uzaklıktaki Güney Afrika sancağı eline alıyordu?

Düşününce aslında her ne kadar bilinçli bir tercih olmasa da bu davayı Müslüman çoğunluğa sahip bir ülkenin açmaması, İsrail'in istediği gibi meselenin dinler ve kültürler arası bir savaşa dönüşmemesi için de iyi bir denk gelişti. Fakat böyle bir davayı Güney Afrika'nın açması asla şaşırtıcı değil.

Zira böyle bir dava için sadece Filistinlileri sevmek, desteklemek yeterli değil.

Zira sadece kurulduğu ilk günden beri önemli kararlara imza atan, iktidarı denetleyen, gücünü sınırlandıran, buna rağmen her kararı harfiyen uygulanan bir Anayasa Mahkemesi'ne sahip bir ülke, İsrail'in zulmü karşısında çözümü mahkeme salonlarında arayabilirdi.

Sadece kapıdan çıkınca savunacağı hukuk kurallarını, evinin içinde de uygulayan bir ülke Batı'ya İsrail söz konusu olunca askıya aldığı hukuk kurallarını hatırlatabilirdi.

Sadece geçmişiyile dürüstçe yüzleşmiş, hakikatin ortaya çıkarılması, geçmişin tekerrür etmemesi için anayasal reformlar yapmış bir ülke, İsrail'i kendi zulmüyle yüzleştirebilirdi.

Sadece iktidara muhalif hukukçuların dahi sürece dahil edildiği, anayasa yargısının etkin bir şekilde işlediği, birçok iyi hukukçunun hükümete karşı açılan davalarla adeta "hukuki bir arenada" yetişip piştiği bir ülke bugün İsrail karşısında sosyal medyada alkışlanan başarılı konuşmaları yapan bir ekip kurabilirdi.

Akıllara Güney Afrika'dan başka bir ülke gelmesi biraz zor.

Sanırım bu yüzden, şaşırmadan önce biraz şapkayı öne koyup düşünmek gerekiyor.

Aksi halde bizim payımıza hep "Allah razı olsun Mandela'nın evlatları" deyip uzaktan izlemek düşecek.